

**Дон О. Д., Бутенко Є. І.**

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)*

## **ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ**

Однією з найхарактерніших рис сучасних міжнародних економічних відносин є явище глобалізації. Економіки країн дедалі глибше проникають одна в одну, переймаючи різноманітні риси більш успішних сусідів в бажанні отримати ті самі переваги. Процес глобалізації йде різними шляхами. Одним з джерел цього процесу є транснаціоналізація, яка виявляється у залежності великої частини виробництва, споживання, експорту, імпорту, доходу країни від міжнародних центрів за межами держави. Головними діячами у цій сфері є транснаціональні корпорації (ТНК).

Транснаціональними корпораціями (ТНК) називають суб'єкти, що здійснюють підприємницьку діяльність за межами однієї країни. В економічній літературі також можна зустріти думку, що транснаціональною є компанія, капітал якої мононаціональний, а сфера діяльності – міжнародна. Термін «багатонаціональні корпорації» іноді застосовується до корпорацій, які багатонаціональні і за природою свого капіталу, і за сферою діяльності. Усі ці визначення можна застосувати до поняття «транснаціональна корпорація» [1].

Зовнішньоторговельна експансія ТНК проходить певні стадії. Спочатку, попит певного ринку задовольняється експортом продукції з країни базування. Із зростанням попиту виникає необхідність у створенні місцевих потужностей, при цьому експорт з материнської компанії скорочується або припиняється взагалі. Коли утворені компанії цілком задовольняють вимоги зазначеного ринку, вони освоюють інші закордонні ринки. Потім, утворені компанії починають постачати товари, які вони мають змогу виробляти ефективніше, до країни базування материнської компанії.

Однією з перших компаній, що мали ознаки транснаціональності, можна назвати засновану у 1600 році «East India Company». Темпи появи та розвитку

ТНК значно зросли у 60-х роках ХХ століття, коли великі компанії почали масово експортувати капітал. Інтереси корпорацій переміщувалися з сировинної галузі виробництва у нафтову, хімічну, фармацевтичну, автомобільну, поступово охоплюючи і галузь послуг.

Загалом, на частку транснаціональних корпорацій вже припадає:

- 80 % технологічних розробок;
- 60 % зовнішньої торгівлі;
- 50 % виробництва;
- 90 % прямих зарубіжних інвестицій [1].

За даними рейтингу Global Top 100 companies, складеного Pricewaterhouse Coopers річна ринкова капіталізація провідних компаній світу досягла рекордних 21 трлн. дол. Найбільшими за вартістю акцій є представники техногенного сектору та онлайн-торгівлі. Таким чином, перші місця займають компанії Microsoft, Apple та Amazon. Найбільша кількість ТНК, що займають місце у рейтингу, мають штаб-квартири у США (54 компанії). Далі за обсягом капіталізації йдуть Китай та ЄС [2].

Щодо впливу транснаціональних компаній на міжнародну економіку, можна виділити як позитивні, так і негативні наслідки.

До переваг можна віднести такі риси ТНК:

- інформаційна обізнаність з економічними і політичними особливостями різних країн;
  - володіння значними ресурсами – капітал, технології, управлінська майстерність;
  - здатність до оперативного переміщення ресурсів;
  - масштабність економіки;
  - збільшення кількості робочих місць;
  - долучення країн, що розвиваються, до міжнародного поділу праці.
- Серед негативних наслідків впливу ТНК можна виділити:
- придушення місцевих виробників, що неспроможні конкурувати з корпораціями

- монопольних цін на продукцію
- загроза ресурсної та економічної кризи [1].

У підсумку можна сказати, що вплив транснаціональних корпорацій на міжнародні економічні відносини є дуже сильним. ТНК мають змогу досить суттєво впливати на економічну ситуацію в державі, приносячи з собою ресурси та нові технології та створюючи конкуренцію місцевим виробникам. Країни базування часто використовують корпорації як інструмент впливу на ситуацію на міжнародній арені. Яскравим прикладом такого втручання можна вважати конфлікт між США і Китаєм у 2019-2020 рр.

#### **Список використаних джерел:**

1. Дахно І. І. Міжнародна економіка: навч. посіб. / І. Дахно. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: МАУП, 2006. – 248 с.
2. Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/publications/assets/global-top-100-companies-2019.pdf>